

Приходько І. В.,
аспірант кафедри англійської мови та методики її викладання
Херсонського державного університету

НОМІНАТИВНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ КАНАДА В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ВІРШОВАНИХ ТЕКСТАХ XVIII–XXI СТ.

Анотація. Статтю присвячено опису номінативного поля концепту КАНАДА в англійськомовній канадській поезії XVIII–XXI ст. Аналітичний огляд наукових доробків із зазначеної проблеми засвідчив, що в рамках лінгвокультурного й лінгвокогнітивного підходів існують різні підходи до визначення та опису номінативного поля концепту. Розглянуто засоби мовної об'єктивації досліджуваного концепту, які входять до ядра його номінативного поля, зокрема ключову лексему-репрезентант, її деривати й синоніми (ідентифікуючі оніми та апелятиви). Доведено, що концепт КАНАДА характеризується розгалуженим номінативним полем.

Ключові слова: концепт КАНАДА, номінативне поле, ім'я концепту, вербалізація, англійськомовна канадська поезія.

Постановка проблеми. Натепер одним із найбільш пріоритетних і перспективних завдань мовознавчої науки є дослідження концептів як базових одиниць свідомості, інформаційних структур, у яких відображено знання й досвід людини. Головним постулатом, який об'єднує численні лінгвокогнітивні дослідження, є думка, що будь-який концепт може бути описаний шляхом аналізу засобів його мовної об'єктивації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї теми засвідчив, що проблемі вербалізації концептів присвячено чимало наукових розвідок. Зокрема, у наукових розвідках із лінгвоконцептології та лінгвокультурології проблема номінації концепту вивчалася такими дослідниками, як О. Кубрякова, О. Селіванова, О. Бабушкін, С. Воркачов, М. Піменова, А. Вежицька, Ю. Степанов, В. Зусман, О. Задорожна та ін. Ґрунтовному дослідженню номінативного поля концепту присвячені роботи З. Попової та І. Стерніна. Вищепераховані вчені вважають, що повний опис того чи іншого концепту можливий лише за умови вивчення найбільш повного набору засобів його репрезентації в мові [7, с. 129], а тому першочерговим завданням когнітивної лінгвістики є отримання найбільш повного переліку цих мовних одиниць [8, с. 47]. Сукупність мовних засобів, які об'єктивують концепт у конкретний період розвитку суспільства, З. Попова та І. Стернін визначають як номінативне поле, яке включає одиниці різних частин мови, має комплексний характер та охоплює такі структурні угруповання лексики, як лексико-граматичні групи, лексико-семантичні поля, лексико-фразеологічні поля, синонімічні ряди, асоціативні поля [8, с. 47]. За своїм змістом номінативне поле концепту характеризується неоднорідністю. Воно включає одиниці різних частин мови й має польову структуру: ядро, до якого входять прямі номінації концепту, і периферію, що включає номінації його окремих когнітивних ознак.

Водночас дослідники зазначають, що існує два підходи до дослідження та побудови номінативного поля концепту.

Перший передбачає побудову лише ядра номінативного поля концепту, тобто виявлення його прямих номінацій, до яких належать ключове слово-репрезентант (ім'я концепту) і його синоніми (системні й індивідуально-авторські). Під іменем концепту розуміють форму його мовної реалізації [3], мовний знак, що найбільш повно й адекватно передає його сутність [2], виражає зміст [10, с. 66].

Другий підхід передбачає виявлення та опис усіх можливих мовних репрезентацій досліджуваного концепту, тобто побудову не лише ядра, а й периферії номінативного поля концепту [9, с. 123].

Метою статті є опис номінативного поля концепту КАНАДА, репрезентованого в канадських англійськомовних поетичних текстах XVIII–XXI ст. Об'єктом дослідження є номінативне поле концепту КАНАДА, а предметом – лексеми, що вербалізують його корпусі аналізованої поезії.

Сучасна лінгвоконцептологія нараховує значну кількість праць, присвячених дослідженню топонімічних концептів, зокрема вивчалися концепти АМЕРИКА [11], НІМЕЧЧИНА [5], УКРАЇНА [6], OXBRIDGE [4] тощо, проте концепт КАНАДА залишається поза увагою лінгвістів, що зумовлює актуальність пропонованого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Побудова номінативного поля концепту КАНАДА являє собою виявлення та опис сукупності мовних засобів його об'єктивації, виявлених у канадських англійськомовних поетичних текстах XVIII–XXI ст. шляхом суцільної вибірки. Зазначимо, що в пропонованій розвідці, досліджуючи вищезазначений концепт, дотримуємося першого підходу опису його номінативного поля за З. Поповою та І. Стерніним, тобто зараховуємо до номінативного поля лише його прямі номінації, їх деривати й синоніми.

У результаті проведеного дослідження виявлено, що в аналізованих поетичних текстах зазначений концепт семантично виражений низкою номінативних одиниць, але здебільшого концепт КАНАДА об'єктивується в мові поетичних текстів ключовим словом-репрезентантом, яким є ідентифікуючий онім *Canada* (307 контекстуальних репрезентацій), наприклад: *O Canada! Adopted land of mine / Accept this humble tribute of my song* [17]; *How shall we speak of Canada, / Mackenzie King dead?* [27].

У деяких поетичних текстах першого періоду формування канадської держави (від початку заселення території сучасної Канади європейцями до 1867 року) ім'я досліджуваного концепту представлене лексико-словотвірними архаїзмами *Canady* або *Canadia*, наприклад: *He said: "My valiant heroes / Will you go along with me / To fight those Yankee boys / In the west of Canady"* [16]; *Yet not ungenial to Canadia's plains / Are these pure gales and equinoctial rains / Soon with a keener air the biting North / Parent of health and pleasure rushes forth* [12].

У корпусі проаналізованих поетичних текстів виявлена також значна кількість дериватів імені концепту, зокрема релятивний апелятив *a Canadian (the Canadians)*, який називає жителів Канади, зустрічається у 81 контексті, наприклад: *I am French / I am English / And I'm Metis / But more than this / Above all this / I am Canadian and proud to be free* [25]. Атрибутивна номінація *canadian*, що характеризує локалізацію об'єктів, виявлена в 109 контекстах, наприклад: *Now, having sung Canadian woods and vales, / Its Summer's heat, and Winter's frigid gales, / Let me remark, as climates I compare* [22].

Н. Болонова зазначає, що іноді ключова лексема-репрезентант може не експлікуватися в тексті, але «актуалізуватися у свідомості суб'єкта, що сприймає цей текст, на основі текстових асоціатів, які «наводять» читача на ключове слово» [1, с. 242]. У канадських англійськомовних поетичних текстах, створених протягом початкового періоду формування держави, до таких номінативних одиниць-асоціатів належать ідентифікуючі оніми-назви окремих колоніальних формувань, які існували на території сучасної Канади, наприклад, у поемі О. Голдсмита, яка опублікована на початку XIX століття, автор розповідає про історію заселення європейцями й розвиток однієї з перших французьких колоній на території Канади – Акадії (*Acadia*): *Happy Acadia! Though around thy shore / I heard the stormy wind's terrific roar* [18]. Із 1713 року Акадія перейшла під владу британської корони й перейменована на Нову Шотландію (*Nova Scotia*), згадки про яку трапляються в поетичних текстах починаючи з XVIII століття: *BELIEVE me, Love, this vagrant life / O'er Nova Scotia's wilds to roam* [28]. Отже, у наведених фрагментах поетичних текстів концепт КАНАДА об'єктивується імпліцитно через текстові асоціати, виражені лексичними одиницями *Acadia* і *Nova Scotia*.

У текстах сучасної канадської англійськомовної поезії як асоціати, що об'єктивують концепт КАНАДА, можуть виступати також ідентифікуючі оніми-назви адміністративно-територіальних одиниць (територій і провінцій), які входять до складу сучасної Канади, наприклад, у поетичних рядках *Around the Hudson Bay, then curled up north / Through Manitoba and Saskatchewan / To Great Slave Lake* [24] номінативні одиниці *Manitoba* і *Saskatchewan*, назви двох сусідніх провінцій центральної частини Канади, актуалізують досліджуваний концепт. Загалом виявлено 73 контексти (43 з яких – у поезії періоду європейської колонізації Канади), в яких досліджуваний концепт актуалізується ідентифікуючими онімами, що називають окремі колоніальні поселення, території або провінції.

Установлено, що, крім згаданих номінацій, до текстових асоціатів імені концепту КАНАДА належать також ідентифікуючі апелятиви, які в досліджуваних контекстах мають синонімічне з іменем концепту значення. До них належать лексеми:

- land, наприклад: *And if a foe should e'er invade / Our land in future years / His dying words will guide us still* [19];
- country, наприклад: *You're beautiful my country where mountains gather snow* [21];
- state, наприклад: *As man he was the State's first operator / As boy he played a trick upon his boss* [24];
- nation, наприклад: *The nation may rise full proportioned, growing in splendid increase, with East and West undivided, bearing her banner unfurled* [13, p. 14];
- commonwealth, наприклад: *In these great woods, content to built a home / and commonwealth where they could live secure* [20];

- clime, наприклад: *Not fifty Summers yet have blessed thy clime, / How short a period in the page of time!* [18];
- kingdom, наприклад: *He to the West gave reply / "Soul of the Westland, I hearken, unto thy Kingdom I go"* [13, p. 11];
- realm, наприклад: *Britain, to thee my vent'rous course I bend, / From realms remote, where beasts with men contend* [22];
- earth, наприклад: *Till all the nations know / Us for a patriot people, heart and hand / Loyal to our native earth, our own Canadian land!* [26];
- region, наприклад: *Full many a Briton has deplor'd the day / That to these regions here solv'd to stray* [22];
- dominion, наприклад: *Raise the flag of our Dominion / Stand for country, God, and right!* [23];
- colony, наприклад: *Who sneers she's but a colony / No national spirits there* [15];
- confederation, наприклад: *Think with love and veneration / How that grand Confederation / Joined us all in one* [14].

Загалом зазначена група номінативних одиниць виявлена в 436 контекстах, що свідчить є досить високу їх продуктивність в аспекті вербалізації концепту КАНАДА в аналізованій поезії всіх періодів.

Висновки. Отже, на основі проаналізованого матеріалу можна стверджувати, що концепт КАНАДА в канадській англійськомовній поезії XVIII–XXI ст. характеризується розгалуженим номінативним полем, до ядра якого входить: 1) виражене ідентифікуючим онімом ім'я концепту *Canada* (у поезії початкового періоду становлення державності – *Canady/Canada*), а також його деривати іменник *a Canadian/the Canadians* і прикметник *canadian*; 2) ідентифікуючі оніми на позначення окремих колоніальних поселень, які існували на території канадської держави, її сучасних адміністративно-територіальних одиниць; 3) ідентифікуючі апелятиви, які в досліджуваних поетичних текстах є синонімами ключової лексеми-репрезентанту.

Серед перспектив подальшого дослідження – виявлення основних когнітивних ознак, що формують концепт КАНАДА.

Література:

1. Болотнова Н.С. Об изучении ассоциативно-смысловых полей слов в художественном тексте. Русистика: Лингвистическая парадигма конца XX века: сборник статей. Санкт-Петербург: Мысль, 1998. С. 242–247.
2. Воркачев С.Г. Алгебра смысла: имя концепта. Вестник Иркутского государственного университета. 2012. Т. 1. № 17. С. 142–150. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/algebra-smysla-imy-kontsept> (дата звернення: 12.03.2018).
3. Воркачев С.Г., Воркачева Е.А. Концепт счастья в английском языке: значимостная составляющая. Массовая культура на рубеже XX–XXI веков: человек и его дискурс: сборник научных трудов. Москва: Азбуковник, 2003. С. 263–275. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=23424627&> (дата звернення: 12.03.2018).
4. Зобнина О.А. Концепт «Oxbridge» в английской лингвокультуре: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.19 / Волгоградский государственный педагогический университет. Волгоград, 2007. 19 с.
5. Куданкина О.А. Актуализация концепта Германия в российской публицистике: дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.01 / Кемеровский государственный университет. Кемерово, 2005. 166 с.
6. Мудраченко Т.Б. Актуализация концепту УКРАЇНА в сучасному газетному англійськомовному дискурсі: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.04 / Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2013. 23 с.

7. Пименова М.В. Типы концептов и этапы концептуального исследования. Вестник Кемеровского государственного университета. 2013. № 2(54). С. 127–131.
8. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика: монография. Москва: АСТ «Восток-Запад», 2007. 226 с.
9. Попова З.Д., Стернин И.А. Семантико-когнитивный анализ языка: монография. Воронеж: Истоки, 2007. 250 с.
10. Стернин И.А., Саломатина М.С. Семантический анализ слова в контексте: учебное пособие. Воронеж: Истоки, 2011. 150 с.
11. Урусова О.А. Америка. Антология концептов / под ред.: В.И. Карасика, И.А. Стернина. Волгоград: Парадигма, 2005. Т. 2. С. 4–24.
12. Bayley C. Canada. URL: http://www.uwo.ca/english/canadianpoetry/longpoems/bayley/canada/canada_a_poem.htm.
13. Browne T.A. The Great Canada. The Belgian Mother and Ballads of Battle Time. Toronto: The Macmillan Company of Canada, 1974. P. 10–15.
14. Colgan J.C. A Word in Season. URL: https://books.google.com.ua/books?id=MjogAAAAAAAJ&pg=PR7&hl=ru&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false.
15. Davin N.F. Forward. URL: http://www.canadianpoetry.ca/nicholas_flood_davin/forward.htm.
16. Flummerfelt C. The Bold Canadian. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Bold_Canadian.
17. Gahan J.J. Canada. Ottawa: Public Archives Canada, 1977. 21 p.
18. Goldsmith O. The Rising Village. URL: <http://www.canadianpoetry.ca/eng%20274e/pdf/goldsmith.pdf>.
19. Hughes J.L. Upon the Heights at Queenston. URL: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#upontheheightsatqueenston>.
20. Kirby W.M. The U.E. Loyalists. URL: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#theueloyalists>.
21. Laurie L. You're Beautiful My Country. URL: http://www.poetrysoup.com/poems_poets/poems_by_poet_read.aspx?ID=61403
22. Mackay J. Quebec Hill. URL: http://www.canadianpoetry.ca/longpoems/Quebec_Hill/.
23. Nelson E.G. Raise the Flag. URL: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#raisetheflag>.
24. Pratt E.J. Towards the Last Spike. URL: <http://www.trentu.ca/faculty/pratt/poems/texts/188/fr188annotated.html>.
25. Redbird D. I am Canadian. URL: <http://www.canadaka.net/content/page/136-i-am-canadian-by-duke-redbird>.
26. Roberts Ch. An Ode for the Canadian Confederacy. URL: http://www.uwo.ca/english/canadianpoetry/confederation/roberts/divers_tones/an_ode_for_the_canadian_confederacy.htm.
27. Scott F.R. W.L.M.K. URL: https://canpoetry.library.utoronto.ca/canpoetry/scott_fr/poem5.htm.
28. Stansbury J. To Cordelia. URL: <http://www.bartleby.com/400/poem/429.html>.

Приходько И. В. Номинативное поле концепта КАНАДА в англоязычных поэтических текстах XVIII–XXI вв.

Аннотация. Статья посвящена описанию номинативного поля концепта КАНАДА в англоязычной канадской поэзии XVIII–XXI вв. Аналитический обзор научных работ по данному вопросу показал, что в рамках лингвокультурного и лингвокогнитивного подходов существуют разные подходы к определению и описанию номинативного поля концепта. Рассмотрены средства языковой объективации исследуемого концепта, которые относятся к ядру его номинативного поля, в частности ключевая лексема-репрезентант, ее дериваты и синонимы (идентифицирующие онимы и апеллятивы). Доказано, что концепт КАНАДА характеризуется обширным номинативным полем.

Ключевые слова: концепт КАНАДА, номинативное поле, имя концепта, вербализация, англоязычная канадская поэзия.

Prykhodko I. Nominative field of the concept of Canada in English-Canadian poetry of the XVIII–XXI centuries

Summary. The article is focused on the description of the nominative field of the concept of Canada in English-Canadian poetry of the XVIII–XXI c. The analytical review of the scientific works on the problem showed that there are different approaches to the definition and description of the nominative field of concept within the framework of linguocultural and linguocognitive approaches. The article considers the means of verbalization of the concept of Canada, which belong to the nuclear of the nominative field, in particular the name of the concept, its derivatives and synonyms. It is proved, that the concept of Canada has the broad nominative field.

Key words: concept of Canada, nominative field, name of the concept, verbalization, English-Canadian poetry.